

Morley, Patrick M., *The seven seasons of a man's life, Grand Rapids: Zondervan* 1995

Raus, Pavel, *Role otce: výzkumná zpráva, Bratislava: SEN* 1999

Raus, Pavel, *Role otce v rodině, Sborník přednášek konference Zdravé rodičovství: otcovství, Brno: CENAP* 2004

Smith, Don, *Master Craftsman, Muskegon: Bridge to Life* 2003
Weber, Stu, *Tender warrior, Sisters: Multnomah* 1993

Role ženy v rodině*

Dana Staňková

Anotace

Role ženy v rodině není jako členství v dobrovolné organizaci, ve které si člověk může libovolně určovat pravidla, náplň, cíle, trvání a strukturu. Role ženy je dána stvořením. Rodiny jsou spokojenější a stabilnější, jestliže žena následuje muže a zároveň je mu partnerkou, vytváří zázeň a domov skrze práci potřebnou na jeho budování a udržování, je vnímává k vnitřnímu prostoru rodiny, pečuje o něj a dokáže být dětem matkou. Autorka při hledání základních axiomů pro roli ženy v rodině vychází z Písma, z prací některých biblických interpretů, všimá si závěrů několika sociologických výzkumů a pohledů vybraných manželských a rodinných terapeutů.

Annotation

Role of the woman in the family

The woman's role in the family isn't just membership in some voluntary organization, in which the rules, content, goals, duration and structure could be liberally determined by man. The woman's role is based on permanent facts of creation. Families are more satisfied and stable, if a woman follows her husband and at the same time she is his partner, if she creates family background and home through the work that is necessary for building and maintaining, if she is sensitive to inner family space and develops it and if she is capable to be a mother to her children. Trying to find the basic axioms for woman's role in the family, the author utilizes the Bible and the work of some Bible interpreters; she takes notice of several sociology research conclusions and observations of some marriage and family therapists.

Úvod – k čemu jsou axiomy?

Začnu dvěma ilustracemi. První ilustrace je z matematiky, kterou jsem kdysi coby budoucí učitelka studovala. Druhá pochází ze zkušeností v mé nynější práci pastorační asistentky.

Už v první třídě se učíme počítat a odčítat, později násobit a dělit; mocnit a odmocňovat, provádět „samozřejmě“ operace v rámci základních číselných oborů. Pracujeme s čísly pomocí určitých pravidel, která se nevysvětlují,

* Přednáška na ETK 6.–8. 11. 2006

nedokazují, prostě se používají. Až v rámci vysokoškolské algebry se můžete seznámit s teoretickými základy oněch „samozřejmých“ operací v rámci číselných oborů. Zde se pracuje s pojmy jako je grupa, okruh a těleso, která se definují jako množiny prvků a pravidel vztahu mezi jednotlivými prvky.

Tato vztahová pravidla jsou určena tzv. axiomy, základními tvrzeními, která se nedokazují, pro daný systém jsou neměnná, protože jsou základem jeho struktury. Pro axiomy je příznačné, že se často tváří jako samozřejmá až triviální tvrzení. Tato tvrzení není jednoduché z celého systému vypreparovat takovým způsobem, aby se z nich dal odvodit a vybudovat celý systém. Axiomy mají ale následující vlastnost: Jakmile kterýkoli axiom pozměníte, zrušíte, ignorujete nebo i přidáte, systém začne fungovat jinak nebo přestane fungovat úplně a zhroutí se.

K mé druhé ilustraci uvádím následující příběh. Nedávno jsem se setkala v rozhovoru s jednou mladou ženou, těžko říct, jestli slečnou nebo paní, neboť žije v nesezdaném soužití s partnerem o jedenáct let starším. Následné vyprávění jsou její informace a interpretace. Po prvním roce celkem klidného soužití byla manželovi nevěrná, neboť od něj nedostávala tolik zájmu a něžnosti, jak si přála. Manžel se jejich problémy v sexu pokusil vyřešit tím, že zkusili sex ve skupině. Tento způsob nefungoval, nicméně partneri spolu zůstali dál žít. Partner měl ovšem nějaký čas ještě milenku. Aby jejich soužití dostalo náplň a smysl, pořídili si dítě a následně se přestěhovali do většího města. Partner začal chodit s kamarády do hospody hrát kulečnick, žena zůstávala sama doma s dítětem. Rozhodla se začít studovat střední školu a sama přiznala, že do školy utíká před péčí o syna, kterému je nyní 17 měsíců, je hyperaktivní a nezvladatelný. Partner zajišťuje rodinu finančně a vyzaduje po partnerce, aby zaslala všechny domácí práce. Ona s tímto nesouhlasí, protože potřebuje mít také čas sama na sebe, zajít si na diskotéku nebo do kina, jinak má podle svých slov pocit, že se zblázní. Partneri se hádají, dělají si čím dál větší naskchvaly. Žena uvažuje o odchodu ze vztahu. Navázala vztah s mužem, který je milý, ale není si jistá lepší kvalitou možného vztahu. Zmínila své přání mít vztah jako ve filmu, kde to jde všechno tak snadno a hladce a mají se rádi.

Jak spolu ty dvě ilustrace souvisejí? Ona žena zoufale touží, aby systém, ve kterém žije, fungoval, ale systém se jí sype pod rukama. Z mého pohledu se tak děje proto, že žena sama ani partner nerespektují základní axiomy pro vztahy v rodině. Jako mnozí další přistupují k manželství jako ke členství v dobrovolné organizaci. Místo pozorného vnímání toho, co manželství vyžaduje, a přizpůsobení se určitému řádu, chovají se, jako by bylo možné libovolně určovat pravidla, cíle, trvání a strukturu manželského vztahu. Oba porušují základní axiomy, přidávají si další dle své vlastní volby, tím se jejich systém destabilizuje a přestávají fungovat vztahy nezbytné pro růst a naplňování potřeb.

Rodina je živý systém, mnohem složitější a méně přehledný a méně předvídatelný než číselné obory. Nechci zabíhat do podrobností v rozdílech mezi živými a neživými systémy. Nicméně i rodina funguje, vyvíjí se, proměňuje podle určitého řádu a určitých pravidel stejně jako živý organismus. Členové rodiny si pravidla svého postavení, fungování, vzájemných interakcí předávají jinak než skrze definice a axiomy – intuitivně, modelováním, napodobováním, respektováním omezení a naplňováním potřeb. Jsme v situaci, kdy se rodinné systémy v čím dál větší míře hroutí, a myslím si, že je potřeba hledat základní axiomy – pravidla, která stojí v samých základech manželství. Mohou vypadat triviálně, jako samozřejmosti, o kterých snad ani nemá smysl mluvit. Vzhledem mému tématu, role ženy v rodině, se zaměřím na základní axiomy pro roli ženy v rodině.

Dají se vůbec axiomy stanovit tak, aby obsáhly společenskou a kulturní podminěnost, adaptabilitu, individualitu? Nevím, v každém případě jde o pokus bez nároku na úplnost. Chci ještě jednou zdůraznit, že axiomy jako takové se nedokazují, a proto mluvím-li o nich, omezují se na pozorování a interpretace vlastní a interpretace těch, kteří si jich všimli a určitým způsobem s nimi pracují. Náš lektor na psychoterapeutickém výcviku kdysi zmínil zásadu, která mně utkvěla v paměti. „Když nevíte, proč se věci dějí, pozorujte, jak se dějí.“ Ve svých pozorováních vycházím především z Písma, dále si všímám prací některých vykladačů Bible, závěrů několika sociologických výzkumů a pohledů některých manželských a rodinných terapeutů.

Pokus o nalezení základních axiomů role ženy v rodině

1. Role ženy je dána stvořením

Věřím tomu, že existuje soubor očekávaných forem jednání, postojů, přesvědčení, který je zahrnut pod pojem role ženy a který není založen na dočasných kulturních normách, ale na trvalém faktu stvoření. Věřím tomu, že základní pravidla pro roli ženy v rodině jsou dána Pánem Bohem a souvisejí s tím, jak byla žena stvořena a jaké jsou její potřeby.

2. Žena následuje muže

1 Pt 3,1–6: „Stejně i vy ženy, podřizujte se svým mužům; i když se někteří z nich vzpírají Božímu slovu, můžete je beze slov získat svým jednáním, když uvidí váš čistý život v bázni Boží. Pro vás se nehodí vnější ozdoba – spleťat si vlasy, ověšovat se zlatem, sřítat oděvy – vybrž to, co je skryto v srdci a co je nepomíjitelné: tichý a pokojný

duch; to je před Bohem převzácné. Tak se kdysi zdobily svaté ženy, které doufaly v Boha. Podřizovaly se svým mužům, tak jako Sára poslouchala Abrahama a ,nazvala jej pánem'. Vy jste jejími dcerami, jednáte-li dobře a nedáte se ničím zastrašit.“

„Učit ženě nedovolují. Žena nemá mít moc nad mužem, výběr má se nechat vést. Vždyť první byl stvořen Adam a pak Eva. A nebyl to také Adam, kdo byl oklamán, ale žena byla oklamána a dopustila se přestoupení.“ (1 Tim 2,12–14)

„V poddanosti Kristu se podřizujte jedni druhým: ženy svým mužům jako Pánu.“ (Ef 5,21–22)

„A tak i každý z vás bez výjimky ať miluje svou ženu jako sebe sama a žena ať má před mužem úctu“ (Ef 5,33)

Podle J. Pipera je podstatou zralého ženství osvobozující dispozice potrvovat, přijímat a pečovat o mužovu sílu a jeho vedení ženským způsobem. „Biblická podřizenosť pro ženy je Boží povolání uznávat a potrvovat manželovo vedení, které mu pomáhá nést podle svých obdarování. To je cesta radosti.“¹ I Pt 3,1 John Piper komentuje slovy: „Žena, která manželka někam svými radami tlačí, ho pravděpodobně dovede k pasivnímu mlčení nebo aktivnímu hněvu.“²

Dr. John Gottman, psycholog, který se svým týmem studoval přibližně sedm set manželských párů v průběhu šestnácti let, uvádí, že jeho výzkumy prokazují, že většina žen při svých rozhodováních bere ohled na manželovy názory, postoje a city a nechají se jimi ovlivnit.

Na druhou stranu doktor Gottman ve svých výzkumech zjistil, že manželství, ve kterých se muži nechali ovlivnit svými manželkami, byla šťastnější a nekončila rozvodem tak často jako manželství, ve kterých se muži nenechali manželkami ovlivnit. Statisticky: jestliže muž není ochotný podílet se s manželkou o vedení v nějaké oblasti soužití a brát ohled na svou manželku, je 81 % pravděpodobnost, že toto manželství skončí rozvodem.³

Bert Hellinger, německý psychoterapeut, který pracuje s rodinnými konstelacemi, uvádí: „Dvě třetiny rodin, s nimiž pracuji, jsou šťastnější, když najdou skrytou symetrii, která dovoluje muži vést a ženě následovat. Mnoho žen je příjemně překvapeno tím, jak se jim uleví, když se rodinná symetrie obnoví a ony přirozeně následují muže, který je vede v zájmu rodiny.“⁴

¹ Piper, Recovering, 52–53

² Piper, Recovering, 52

³ Gottman, The Seven Principles, 100

⁴ Hellinger, Skrytá symetrie, 60

V zájmu rodiny – tento pojem je možná klíčový bod pro naši ženskou podřizenosť. Isem-li přesvědčena, že muž vede rodinu podle mých představ v jejím zájmu, není problém ho následovat a povzbuzovat. Problém nastane ve chvíli, kdy manžel buď nepřebírá vedení podle mých představ, nebo opravdu z nějakých důvodů vede špatným směrem, případně prostě nevede vůbec. Většina z nás žen začne přebírat vedení, zvláště když se tato skutečnost týká dětí, začne pohrdat mužem a rodinný systém se destabilizuje. Apoštol Petr ve své epištole dává ženám za příklad Sáru, jak poslouchla Abrahama a nazvala ho pánem. Jaký konkrétní příběh měl Petr na mysli? Snad příběh, kde Abraham ve strachu vydával Sáru za svoji sestru a způsobil, že se dostala do faraónova háremu a později si ji chtěl vzít za ženu Abimelek? Nevnímám Sáru jako submisivní ženu, přesto v těchto dvou případech není její hlas slyšet. Co je ale na Sářině příběhu pro mne osobně povzbudivé, je záračný způsob, jak se Hospodin o ni postaral ve chvíli, kdy manžel selhal. Podřidit se manželovu vedení je otázka vůle a viry v jistotu, že se Pán Bůh o nás postará, i když manžel selže. Nemusím zůstat bezmocná a zoufalá, mohu prosit o Boží vedení, ochranu a zůstat stát na místě, kde mne Bůh chce mít.

Na druhou stranu i v Bibli se vyskytují případy manželství, kde je třeba, aby žena převzala vůdčí roli v momentě, kdy manžel selže – jako ji na příklad převzala Abigail, když Nabal odmítl pozvat Davida s jeho muži na hostinu.

3. Doménou ženy je domov a domácnost

Podívejme se na ideální ženu z období krále Šalamouna z knihy Přísloví:

„Ženu statečnou kdo naleznе? Je daleko cennější než perly. Srdce jejího muže na ni spoléhá a nepostrádá kořist. Prokazuje mu jen dobro a žádné zlo po celý svůj život. Stará se o vlnu a o len, pracuje s chutí vlastními rukama. Podobna obchodním lodím zdaleka přiváží svůj chléb. Ještě za noci vstává dát potravu svému domu a příkazy služkám. Vyhlédne si pole a získá je, z ovoce svých rukou vysází vinici. Bedra si opáše silou a posílí své paže. Okusí, jak je dobré její podnikání. Její svítlna nehasne ani v noci. Vztahuje ruce po přestěnu, svými prsty se chápe vřetena. Dlaň má otevřenou pro utištěného a ruce vztahuje k ubožáku. Nebojí se o svůj dům, když sněží, celý její dům je oblečen do dvojího šatu. Zhotovuje si přikrývky. Z jemného plátna a šarlatu je její oděv. Uznáván je v branách její manžel, když zasedá se staršími ženě. Zhotovuje plátno na prodej a pásy dodává kupci. Síla a důstojnost je jejím šatem, s úsměvem hledí vstříc přístům dnům. Její ústa promlouvají moudře, na jazyku mívá vřidné naučení. Pozorně sleduje chod svého domu a chleba lenosti nejí. Její synové povstávají a blahorečí jí, též její manžel jí chválí: „Statečně si vedly mnohé dcery,

ale ty je všechny předčís. 'Klamavá je líbeznot, pomíjivá krásas; žena, jež se bojí Hospodina, dojde chvály. Dejte jí z ovoce jejích rukou, ať jí chválí v branách její činy!' (Př 31,10–31)

Ideální žena z dob Šalomouna má v režii domácnost, je podnikatelka, manažerka, obchodnice, řemeslnice. Je pracovitá, a přitom silná a důstojná. Všechny její aktivity jsou zaměřeny na zabezpečení domácnosti a vytvoření zájemí především pro muže, dále pak pro děti a ostatní členy širší rodiny. Muž i děti mají bezprostřední užitek z práce jejich manželky a matky – zabezpečuje základní potřeby – jídlo, oblečení, teplo, pokrývky na spaní.

V Novém zákoně apoštol Pavel radí ohledně žen:

„Podobně starší ženy ať se chovají důstojně, ať nepomlouvají a nepropadají přílišnému pití vína. Ať vyučují mladší ženy v dobrém a vedou je k tomu, aby měly rády své muže a své děti, byly rozumné, cudné, staraly se o domácnost, byly laskavé a poslouchaly své muže, aby Boží slovo nebylo znevaženo.“ (1 Tim 2,3–5) *„Proto si přeji, aby se mladší vdovy vďávaly, rodily děti, vedly domácnost a neřádaly protivníkovi žádnou příležitost k pomlouvání.“* (1 Tim 5,14)

Biblická role ženy pečující o domácnost je zřejmá. Podobně jako v době Šalomounově můžeme i dnes rozlišovat dva druhy činnosti spojených s domácností. První zahrnuje management nebo správu domácnosti, což znamená stanovování standardů domácí práce pro danou rodinu, zodpovědnost za domácnost a její fungování, časový harmonogram jednotlivých prací, rozdělování úkolů, které je potřeba vykonat, nebo vysvětlování, jakým konkrétním způsobem lze co a kde udělat či obstarat. Druhým typem jsou konkrétní činnosti jako vaření, úklid, praní a vše, co je nutné k běžnému provozu domácnosti, na kterých se podílejí ostatní, kteří »pomáhají« a provádějí svěřené úkoly.

Nejvýraznější charakteristikou současného rozdělení práce v domácnosti zůstává fakt, že ženy vykonávají většinu této práce, hlavně oné manažerské, nezávisle na okolnosti, zda jsou zaměstnané nebo ne. Podle projektu »Podmínky harmonizace práce a rodiny v České republice 2002« uvádějí autorky, že se *„ženy nechtějí svého dominantního postavení na poli domácích prací vzdát, vyžadují jen více pomoci ze strany muže.“*⁵

Podle výzkumu Rodina 96 ženy v průměru věnují domácím pracem dva a půlkrát více času než muži a jejich »druhá směna« je delší než polovina reálné pracovní doby.⁶

⁵ Čermáková, Podmínky harmonizace

⁶ Tuček, Česká rodina v transformaci, 82

Výzkumná zpráva, kterou uveřejnila FSV v Praze, jen potvrzuje skutečnost, že sebeupřímnější záměry o rovnocenném podílu obou partnerů na chodu domácnosti jsou zřídka realizovány.⁷

Muž jako primární žitel rodiny. Stále přetrvává pohled na muže jako primárního živatele rodiny. I na počátku 21. století se čtyři pětiny mužů považují za hlavní živatele a tři pětiny žen se vidí jako druhotné žitelky, pokud pracují. I muži s nízkými příjmy přijímají roli primárního živatele.⁸

Na závěr citace Berta Hellingera: *„Ačkoliv v dnešní době se role mužů a žen v mnoha zemích mění, rodiny, s nimiž pracujeme, fungují lépe, když se žena stará o domácnost a muž je odpovědný za bezpečí rodiny, která ho následuje.“*⁹

4. Přítomnost ženy v rodině, spoluvytváření vnitřního prostoru

Při čtení chvály ženy statečně vyvstává další aspekt. Většina aktivit ženy se odehrává doma či na vlastních pozemcích – žena pracuje, ale zároveň je přítomná, dostupná, ovlivňuje a spoluvytváří vnitřní prostor rodiny. Terapeutická dvojice Chvála – Trapková tento pojem rozvádí ve své knize *„Rodinná psychoterapie psychosomatických poruch“*, ze které cituji:

„Forum internum je prostor, který je chráněn před nároky zevního světa svou odlišností od zevnějšku (forum externum): většinou prostorovým vydělením, jazykem, jehož intimitám významům rozumí právě a jen ti, kteří patří dovnitř, a také plynutím vnitřního času kairoso... Chronologický čas ve forum externum stanovuje ukončování událostí, jejichž důležitost zodpovědný jedinec uznává; ví, kdy se musí vstávat, kdy jít do práce, kdy jsou porady, konference... Většina termínů ve vnějším světě je vynucená a nutná. Jejich dodržování nás propojuje s ostatními lidmi, synchronizuje společenskou činnost, setkání, umožňuje institucionalizaci. Kairoso v protikladu k chronos patří k prožitku bezpečí domova a řídí se více fyziologickými rytmy a událostmi s nimi spojenými. Je to čas potřebný ke zrání, ke spolu-pobývání, sdělování a sdílení, k synchronizaci vnitřních cyklů. Žena, která pečuje o vnitřní prostor rodiny se naladuje na potřeby dětí a lidí, o které pečuje, sladuje fyziologické rytmy všech svých blízkých navzájem, pokud možno ke spokojenosti všech. Na příklad: jestliže žena ve spokojené rodině vaří tak, že se domácí přirozeně shodují na tom, co jim chutná, sjednotí se bezděčně také intervaly mezi jídlem i jeho skladba i návyky při společném stolování. Sblíží se dokonce i kolísání hladiny cukru všech členů rodiny. Jakmile se sladí v jednom cyklu, začnou se automaticky připodobňovat i v dalších: ve vyměšování, odpočinku,

⁷ Čaniková, Děla práce ⁸ Hakim, Models, 120 ⁹ Hellinger, Skrytá symetrie, 59

spánku, bdění a podobně. Hospodyně tradičně vládnoucí kuchyní může mít skutečný vliv na harmonizování životních funkcí všech členů domácnosti. Zde má kořeny hluboký pocit spolu-pobývání, společného prožívání.¹⁰

Podíváme se na příběh Marie a Marty z evangelia podle Lukáše:

„Když šel Ježíš s učedníky dál, vešel do jedné vesnice. Tam jej přijala do svého domu žena jménem Marta, která měla sestru Marii; ta si sedla k nohám Ježíšovým a poslouchala jeho slovo. Ale Marta měla plno práce, aby ho obsloužila. Přišla k němu a řekla: „Pane, nezáleží ti na tom, že mne má sestra nechala sloužit samotnou? Řekni jí přece, ať mi pomůže!“ Pán jí odpověděl: „Marto, Marto, děláš si starosti a trápíš se pro mnoho věcí. Jen jednoho je třeba. Marie volila dobře. Vybírala si to, oč nepřijde.“ (Lk10,38–42)

Marta viděla práci, kterou musí udělat jako dobrá hostitelka, soustředila se na práci, činnosti, které musí být v daném čase vykonány – podřídila se nárokům času chronos. Kdežto Marie se naopak vnořila do kairos, času na sdílení, obecenství, času navštívení. Společně stolování není jen o činnostech a práci, která musí být udělána, ale i o setkání, sdílení nejen na rovině lidské, ale i na rovině setkání s Pánem Ježíšem. Na příběhu Marie a Marty vidíme dilema ženy, která se snaží i doma skloubit nároky a povinnosti domácích prací s fyzilogickými a jinými potřebami jednotlivých členů rodiny včetně svých. Snaží se mít správně fungující domácnost i spokojené členy rodiny. Pohybuje se ve dvou časech, ale na jednom místě.

Žena do vnitřního prostoru vnaší teplo a přijetí, pečuje o vztahy a vyladuje je, vytváří prostor pro sdílení, podporuje, povzbuzuje, dodává naději, komunikuje přijetí a potvrzuje hodnotu skrze rituály, jako je vstávání, odchod a loučení, příchod a vítání, usínání. Řečeno slovy přístolí: „*Moudrá žena buduje svůj dům, kdežto pošetilá jej vlastními rukama boří*“ (Př 14,1). Jako protiklad se v příslavích vyskytuje žena svárlivá: „*Lépe je bydlet na střeše v koutku než se svárlivou ženou ve společném domě*“ (Př 21,9). „*Lépe je bydlet v zemi pusté než se ženou svárlivou a zlostnou*“ (Př 21,19). Svárlivou ženu vidím jako ženu, která z nějakého důvodu nevytváří ono zázemí a nedokáže se vyladit na druhé.

¹⁰ Trapková, Rodinná terapie, 91

5. Role matky

Axiom role matky by možná vydal na několik samostatných přednášek. Já se vzhledem k času omezím na několik komentářů.

„Pak se s nimi vrátil do Nazareta a poslouchal je. Jeho matka uchovávala to vše ve svém srdci. A Ježíš prospíval na duchu i na těle a byl milý Bohu i lidem“ (Lk 2,41–52). Marie vše uchovávala v srdci. Marie pozorovala a uchovávala v srdci události Ježíšova života. Ty události se děly v čase chronos, Marie je uchovávala a vyprávěla – přinejmenším Lukášovi, který je pak zaznamenal. Podle mne je zde vyjádřena oblast vnitřního prostoru rodiny, kdy Marie stráží historii, převypravuje příběhy, pozoruje souvislosti, hledá významy.

Mateřství ženy podle mne navazuje na předchozí axiom. Matka připravuje prostor pro dítě nejprve ve své mysli, následně tím, že se vydá svému muži a pak čeká. Sáře bylo devadesát let, když se dočkala prvorozeného Izáka. V starozákonní době bylo mateřství spjata s hodnotou ženy a bylo viděno jako dar Hospodinův.

„Když Ráchel viděla, že Jákobovi nerodí, žárčila na svou sestru a naléhala na Jákoba: ‚Dej mi syny! Nedáš-li, umřu.‘ Jákob vzplanul proti Ráchel hněvem a okřikl ji: ‚Což mohu za to, že Bůh odírá plod tvému životu?‘“ (Gn 30,1) „I rozpomenu se Bůh na Ráchel, vyslyšel ji a otevřel její lůno.“ (Gn 30,22)

„Když nastal den, kdy Elkána obětoval, dával své ženě Penině i všem jejím synům a dcerám díly z oběti; Chaně pak dával dvojnásobný díl, protože Chanu miloval; Hospodin však uzavřel její lůno.“ (1 S 1,4)

Poté, co se Chaně narodil vyprošený Samuel, Chana oslavuje Hospodina. V dnešní době výzkumy potvrzují, že dítě vnímá emoce matky už v těhotenství. Věřím tomu, že Chana zprostředkovávala Samuelovi Hospodinovu přítomnost skrze vlastní prožívání vztahu s Hospodinem už v těhotenství tím, že se na dítě těšila a děkovala za něj. Těhotenství samo o sobě může být úžasným (ale těžko předatelným) zážitkem účasti na Božím stvoření a prožívání toho, že skrze moje tělo Hospodin utváří život dítěte, že jsem dědičkou daru života (1 Pt 3,7; Ž 139).

Věřím tomu, že chvála a vděčnost Hospodinu prolínala i intimní prostor, který Samuelovi Chana (s Elkánou) vytvářela do doby, než ho odstavila a odvedla k Elímu do chrámu. Chana dokázala Samuela ve svůj čas odevzdat Hospodinu. Neudělala si ze syna modlu, neupnula se na své dítě, ale dokázala ho odevzdat.

Od matky se učíme chápat důvěrné vztahy, přistupovat k druhým, respektovat svěbytnost druhých, nakládat s neúspěchem, obtížnými emocemi, očekáváními a ideály, zárukou a ztrátami a mnoha dalšími složkami, které tvoří naše emocionální IQ – tedy tu část osobnosti, která má rozhodující vliv na to, zda budeme úspěšní v lásce a v práci. Stručně řečeno, náš emocionální vývoj do značné míry určují tyto dvě skutečnosti:

1. v jaké mateřské péči jsme vyrůstali.
2. jak jsme na tuto mateřskou péči reagovali.¹¹

Důsledky dobře naplněné role ženy v rodině

Př 31, 23. 28–31. „Uznávám je v branách její manžel, když zasedá se staršími země. Její synové povstávají a blahorečí jí, též její manžel jí chválí. „Statečně si vedly mnohé dcery, ale ty je všechny předčíš.“
Klamavá je líbeznost, pomíjívá krása; žena, jež se bojí Hospodina, dojde chvály. Dejte jí z ovoce jejích rukou, ať jí chválí v branách její činy!“

V těchto verších čteme důsledky naplněné role ženy v rodině – věčnost manžel a synů a to, že manžel je uznáván v širší komunitě a má vliv na vnější zabezpečení komunity, a tím i vlastní rodiny.

Jaká je realita. Žijeme v padlém a porušeném světě. Manžel vždy nechválí, neoceňuje. Po náročném pracovním dnu chce mít doma veškerý servis a je zklamán, když ho nemá, a většinou nedokáže ocenit množství práce, kterou vynaložím na zabezpečení domova.

Stanislav Kratochvíl s humornou nadsázkou uvádí očekávání muže od ženy:

- „uvařeno uklizeno (uu)
- sex, kdykoliv se mu zachce (seza)
- obdiv stále (osta)
- nezatěžovat starostmi (nesta)¹²

Málokterá žena zvládá všechny nároky na ni kladené. Netráví doma tolik času, kolik by si ho přála trávit, nestíhá vše zaopatřit, mnoho věcí přehlédne či ignoruje. S chválou dětí to také není jednoduché. Mnoho věcí berou spíš jako samozřejmost, chtějí si jít svou vlastní cestou. Přicházejí krize z vnějšku i zevnitř, které mohou otrávit celým systémem. Jako křesťané máme v takových chvílích kam jít, prosit za odpuštění svých hříchů, hledat sílu k odpuštění druhým a předávat svou rodinu do vyšších rukou.

¹¹ Cloud, Prosim tě, 16 ¹² Kratochvíl, Manželská terapie, 102 – 105

Závěr: žena mimo domov

Věřím tomu, že každá žena má nezastupitelnou roli v Božím plánu, pro jejíž naplnění jí Pán Bůh dává schopnosti a obdarování. V době Salamounově, jak čteme ve „chválě ženy statečné“, se její pracovní prostor překrýval s prostorem domácnosti a domova, pracovala, a přitom byla přítomná a dostupná. Na jednotlivé prostory bylo možné synchronizovat rozdílné požadavky věcí, které musí být udělány v čase chronos při respektování vnitřního prostoru v čase kairos.

V ekonomicky vyspělých státech se ženě otvírají široké možnosti vzdělání, práce a uplatnění. Mění se struktura jejího pracovního prostoru. Už nemusí vynakládat tolik energie do zabezpečení bezprostřední domácnosti, protože mnoho věcí nakoupí hotových v obchodech, technické vynálezy ušetří čas, vyperou prádlo, pomohou uvařit oběd, zrychlí dopravu. To ovšem často vyžaduje, aby se žena podílela finančně na zabezpečení domácnosti a šla do práce. Tak dochází k tomu, že se odděluje prostor pro práci ženy od vnitřního prostoru domácnosti, domova.

Uvedu příklad: Ženy jsou obvykle více citově vztahy ke svému domovu než muži – považují domov za svoji doménu. Přesto ženy, které by daly přednost tomu, aby zůstaly v domácnosti, ve dvou pětinach případů pracují na plný úvazek, aby si s manželem mohli koupit vlastní byt nebo dům. Přestože touží po mateřství, časově odsouvají narození dětí a volí plně pracovní nasazení do doby pořízení vlastního domu či bytu.¹³

Základem průzkumu ve státech západní Evropy, který byl prováděn v roce 1987, bylo vyhodnocování odpovědí respondentů na otázku: „Lidé mluví o měněních se rolích manžela a manželky v rodině. Zde jsou tři druhy rodiny. Který model nejvíce odpovídá vaší představě o rodině?“¹⁴ Podle odpovědí se rodiny rozdělily do tří skupin:

1. Konvenční rodina

Pracuje pouze manžel a žena opatřuje domácí práce (kladně odpovědělo 26% respondentů, převážně z Lucemburska a Irska). V této rodině má většinou muž vyšší vzdělání než žena a je schopen finančně zajistit rodinu tak, že žena nemusí pracovat, nebo dělá práci, která jí baví. Osobně jsem tento model pozorovala během pobytu v Mississippi. Manžel pracoval často na víc než jeden úvazek, manželka se starala o děti, které vozila do školy a do různých kroužků, věnovala se dobrovolnické komunitní práci v oblasti bydliště nebo se angažovala v církvi, často začala nebo pokračovala ve studiích, když děti odrostly.

¹³ Hakim, Models, 228 ¹⁴ Hakim, Models, 2

2. Moderní rodina

Žena má méně náročné povolání než její manžel a vykonává větší díl domácích prací a péče o děti (32% respondentů, především ze Západního Německa).

3. Egalitářská rodina

Manželé mají stejně zaměstnávající povolání, domácí práce a péče o děti jsou rovnocenně rozděleny mezi manžele (42% respondentů, převážně z Dánska, Španělska a Velké Británie).¹⁵

Nemyslím si, že existuje jeden jedinečný recept na řešení otázky ženy zaměstnané mimo domov. Rodina od rodiny řeší tento problém svým způsobem, v závislosti na preferenci životního stylu manželů, dynamice vývoje rodiny, financím zajištění, dostupnosti pomoci širší rodiny a podobně. Věřím tomu, že lze skloubit čas pracovní s časem na domácí práce. Jako mnohem větší problém vidím otázku, jak skloubit práci ženy mimo domov, a přitom nevyprázdnit vnitřní prostor rodiny. „*Čas rodiny potřebný ke zřání, sdělování a sdílení, spolupobývání, synchronizaci vnitřních cyklů, nelze zkrátit pod kritickou mez. Neurýchlíme zřání ovoce. Sadař si musí počkat.*“¹⁶

Vrátím se k mladé ženě, kterou jsem zmínila v úvodu. Nabyla jsem z ní dojmu, že mám před sebou dítě ztracené v chaosu požadavků role ženy, ke kterým nedoopravila. Nevím, jak si vyřešila otázku podřízenosti svému muži, protože v některých věcech se podřídila, v některých protestovala. Domácí práce chápala jako nutné zlo a dítě jako přítěž, před kterou utíká do školy. Přiznala, že má své dítě ráda, ale nezvládá jeho hyperaktivitu. Tou možná dítě reagovalo na její nepřítomnost i na turbulentní vnitřní prostor, který partneri vytvářeli. Vlastně ani nezmínila, kdo se o syna stará, když bývá manžel v práci a ona ve škole.

Role ženy v rodině není členství v dobrovolné organizaci, ve které si můžeme libovolně určovat pravidla, náplň, cíle, trvání a strukturu. Role ženy je dána stvořením. Rodiny jsou spokojenější a stabilnější, jestliže žena následuje muže, vytváří zájem a domov skrze práci potřebnou na jeho budování a udržování, je vnímává k vnitřnímu prostoru rodiny, pečuje o něj a dokáže být dětem matkou. □

¹⁵ Hakim, Models, 2 ¹⁶ Trapková, Rodinná terapie, 91

Seznam literatury

- Bible: *Písmo svaté Starého a Nového zákona: český ekumenický překlad*, 6. vyd., Praha: Biblická společnost 1992
- Cloud, Henry, John Townsend, *Prosim tě, mami*, Praha: Návrat domů 2000
- Čaníková, P, P. Gründlerová, V. Kardová, F. Luksová, *Dělba práce v domácnosti. Výzkumná zpráva.*, Praha: FSV, ISS UK 2005
- Čermáková, H., H. Hašková, A. Krížková, M. Linková, H. Maříková, *Podmínky harmonizace práce a rodiny v České republice*, Praha: SOÚ AV ČR 2002
- Gottman, John, M., *The Seven Principles For Making Marriage Work*, New York: Crown Publisher 1999
- Hakim, Cathrine, *Models of the Family in Modern Societies Ideals and Realities*, Bulington: Ashgate publishing Copany 2003
- Hellinger, Bert, *Skrytá symetrie lásky*, Praha: Pragma 2000
- Kratochvíl, Stanislav, *Manželská terapie*, Praha: Portál 2000
- Piper, John, Wayne Grudem, *Recovering Biblical Manhood and Womanhood*, Wheaton, Illinois: Good News Publisher 1991
- Trapková, L., V. Chvála, *Rodinná terapie psychosomatických poruch*, Praha, Portál 2004
- Tuček, Milan a kol., *Česká rodina v transformaci – Stratifikace, dělba rolí a hodnotové orientace. [online] (cit. 24. 1. 2008).*
URL: http://studie.soc.cas.cz/upl/texty/files/152_98-3wptext.pdf